

YETKİLİ HAREKET PARTİSİ
T.C. MİLLÎ MECLİSİ BAŞKANLIĞI
27.04.2010
2010/6135

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Belediyelerin kaynaklarının artmasına karşın yerel ihtiyaçlarda hızlı şehirleşme süreci ile birlikte sürekli artmıştır. Belediyelerin kaynakları verimli kullanamaması ve kötü mali yönetim belediyelerin mali yapılarını olumsuz etkilemiş ve belediyelerin borç stoku hızla artmıştır. Bu durum yerel hizmetlerin sunumunu tehlikeye düşürmektedir. Belediyelerin mali yapılarında kalıcı bir iyileşme sağlanamaması ve artan borç stokunun yine borçlanarak finanse edilmesi belediyelerin mali yapısındaki sorunları giderek artırmaktadır. Bu nedenle belediyelerin mali yapısındaki sorunların araştırılarak, bir an önce alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

1. EMİN HALUK AYHAN - DENİZLİ
2. OKTAY VURAL - İZMİR
3. MEHMET ŞANDIR - MERSİN
4. ERKAN AKÇAY - MANİSA
5. MUSTAFA KALAYCI - KONYA
6. SÜLEYMAN LATİF YUNUSOĞLU - TRABZON
7. MUSTAFA ENÖZ - MANİSA
8. MEHMET GÜNAL - ANTALYA
9. REŞAT DOĞRU - TOKAT
10. HASAN ÇALIŞ - KARAMAN
11. METİN ERGUN - MUĞLA
12. AHMET BUKAN - ÇANKIRI
13. NECATİ ÖZENSOY - BURSA
14. GÜRCAN DAĞDAŞ - KARS
15. SÜLEYMAN TURAN ÇİRKİN - HATAY
16. ALİ UZUNIRMAK - AYDIN
17. YILDIRIM TUĞRUL TÜRKEŞ - ANKARA
18. MEHMET AKİF PAKSOY - KAHRAMANMARAŞ
19. ATILA KAYA - İSTANBUL
20. ÜMİT ŞAFAK - İSTANBUL
21. KÜRŞAT ATILGAN - ADANA
22. TUNCA TOSKAY - ANTALYA
23. RIDVAN YALÇIN - ORDU
24. DURMUŞALİ TORLAK - İSTANBUL
25. AKİF AKKUŞ - MERSİN

GEREKÇE

Mahalli idarelerin mali yapısı, kentleşme ve yerleşme eğilimlerine paralel olarak artmış ve değişiklik göstermiş, ayrıca mahalli idareler kamusal hizmet sunumunda daha etkin aktörler haline gelmiştir. Mahalli idarelerde bu değişimin temel aktörü ise belediyeler olmuştur.

Belediyelerin bütçe büyüklüğü sürekli büyüme göstermiş ve 1975-2008 döneminde ekonomi içerisindeki payı yaklaşık olarak 4 kat, kamu maliyesi içerisindeki payı ise yaklaşık olarak 2 kat artmıştır. Bu artışta; büyükşehir belediyelerinin kurulması ile birlikte merkezi bütçeden bu kuruluşlara ekstra kaynak aktarılması, bazı yerel vergilerin ihdası ve tahsilatın belediyelere devri, genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan tutarların zaman içerisinde oran (ve dolayısıyla reel miktar) olarak artırılması ve artan vergi yükünün bu kaynak üzerindeki olumlu etkisi ve yüksek oranlı kentleşme etkili olmuştur.

2008 yılı itibarıyla belediyeler ve bağlı idarelerin kaynak büyüklüğü (borçlanma hariç) 31,7 milyar TL düzeyine bir başka ifadeyle GSYH'nın yüzde 3,4'ü düzeyine ulaşmıştır. Ancak, belediyelerin kaynaklarının yüksek oranda artmasına karşın yerel ihtiyaçlarda hızlı şehirleşme süreciyle birlikte sürekli olarak artmıştır. Bunun yanı sıra, kaynakların verimli kullanılamaması ve kötü mali yönetim belediyelerin mali yapılarını olumsuz etkilemiş ve belediyelerin borç stoku hızla artmıştır. Bu durum, yerel hizmetlerin sunumunu tehlikeye düşüren mali kısırdöngüye dönüşmüştür. Belediyelerin mali yapısında kalıcı bir iyileşme sağlanamaması ve artan borç stokunun yine borçlanılarak finanse edilmesi, belediyelerin mali yapısındaki sorunu daha da ağırlaştırmıştır. 2004 yılı sonunda 24,4 milyar TL olan belediye ve bağlı idareler borç stokunun 2008 yılı sonu itibarıyla 43,6 milyar TL'ye yükseldiği görülmektedir. 2006 yılında yapılan uzlaşmaya rağmen borç stokunda ortaya çıkan bu artış, belediyelerin mali yapısındaki bozulmayı net bir şekilde açıklamaktadır. Önemli sayıda belediye yasal borç stoku limitini aşmış veya sınıra yaklaşmıştır. Bu belediyeler vergi ve prim borçlarını ödemeyerek finansman imkanı yaratmakta ve kamu mali disiplinin bozulmasına neden olmaktadır.

Belediyelerin kaynak artışında en önemli faktör merkezi idare bütçesinden aktarılan genel bütçe vergi payı olmuştur. Bu dönemde kaynak artışının yaklaşık olarak yarısı genel bütçe vergi payındaki artışlar yoluyla sağlanmıştır. Son olarak, 5779 sayılı Kanunla hem mahalli idarelere aktarılan paylar artırılmış, hem de dağıtım yöntemi değiştirilmiştir. 2008 yılı itibarıyla yüzde 49 seviyesinde olan genel bütçe vergi payı gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki oranı 2009 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 51 düzeyine yükselmiştir. Genel bütçe vergi payı gelirlerinin artırılması, belediyelerin merkezi idare gelirlerine bağımlılık düzeyini artırmıştır. Diğer taraftan, yeni pay dağıtım formülü belediyeler arasında ciddi eşitsizlikler ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Belediyelerin mali yapılarında kalıcı bir iyileşme sağlanması ve artan borç stokunun borçlanarak finanse edilmemesi için belediyelerin mali sorunlarının araştırılarak bir an önce alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir.